

**BOSHLANG`ICH SINIF ONA TILI VA O`QISH DARSLARIDA  
O`QUVCHILARNI KREATIV FIKRLASHGA O`RGATISH  
YUZASIDAN METODIK TAVSIYALAR**

*Alidjanova Irodaxon Karimovna*

*O`zbekiston tumani 49-umumiy o`rta ta`lim maktabi*

*Boshlang`ich sinf o`qituvchisi*

Ma`lumki, maktab ta`limi mazmuniga kirgan barcha bilimlar voqeylik qanday bo`lsa uni shundayligicha, hech bir qo`shimchalarsiz aks ettiradi. Pedagogni vazifasi o`quvchilarga ilmiy, haqqoniy bilimlarni asli holicha tushuntirishdan, ularni bilimlarini mustaqil o`rganishlarida o`zlashtirilgan haqiqatlar borliqidagi – inson ongidan tashqari ob`ektiv mavjud narsalarga muvofiqligini kafolatlaydigan yo`lga solishdan iboratdir. Hatto bolalar ta`limining birinchi pog`onasida olgan juz`iy bilimlar ham haqiqatni buzmasligi kerak.

Boshlang`ich sinf ona tiliga oid qiziqarli mavzularga krossvord, rebus va ijodiy izlanishga undaydigan mashqlarni kiritish mumkin. Bunday qiziqarli masalalar quyidagi didaktik talablarga javob berish kerak.

1. Qiziqarli masalalar tezkor va obrazli fikrlashni rivojlantirib, ularni yechish jarayonida ijodiy motivatsiya hosil qilishi.
2. Taqdim etilayotgan materialning o`quvchilar uchun yangi va qiziqarli bo`lishi.
3. O`quvchilarning o`quv-biluv faoliyati darajasini oshirish maqsadida topshiriqlarning mazmunida uni turli usullar bilan yechilishining ko`zda tutilishi.
4. Qiziqarli masalalarning yechish jarayonida bosqichma-bosqich o`quvchilarning ijodkorligini yuzaga chiqarishga yo`naltirilishi.
5. O`quvchilarning mustaqil ishlashini taminlash uchun topshiriqlarning variativ bo`lishi.
6. Topshiriqlarni o`quvchilarning fazoviy tasavvur va tafakkurini rivojlantirishga qaratilishi.

Ona tili o`qitishda krossvord va rebuslardan foydalanish o`quvchilarni zeriktirmaslikka, kimyo atamalaridan so`z boyligini oshirish va tez fikrlashga o`rgatadi. Ona tiliga oid rebursni tuzishda turmushda uchraydigan va o`quvchilarga ma`lum bo`lgan obyektlar, shakllar yoki tajribalarni tanlash maqsadga muvofiq. Rebusda berilgan turli hil obyektlar, shakllar va tasvirlar o`quvchilarga ma`lum bo`lgani uni o`qitishning hamma bosqichida qo`llash mumkin. O`quvchilarni fanga qiziqtirish, darsda qiziqarli masalalar va didaktik o`yinlardan unumli foydalanib faol o`quv – biluv jarayonini vujudga keltirish orqali o`quvchilarning grafik tayyorgarligi darajasini oshirish va kasbiy shakllantirish mumkin

## Quyida O'quvchilarni fikrlashga undovchi dars ishlamasidan namuna keltrib o'tamiz

Ta'limiy maqsad: O'quvchilarni mavzu bilan tanishtirish, uning mazmunini qayta hikoya qilish, matndagi voqea va hodisalarga o'z munosabatlarini bildirishga o'rgatish.

TK1: so'z va gaplarni bog'lagan holda o'z fikrini aniq va ravshan ifodalay olish;

FK1: o'qilgan asar mazmunini tushuna oladi;

Tarbiyaviy: o'quvchilarni aqlli, dono va qo'rqmas bo'lishga, hamkorlikda ishlashga o'rgatish TK4: odob- axloq qoidalariga rioya qilish; Rivojlantiruvchi: o'quvchilar lug'atini boyitish, nutqini o'stirish, o'qish malakalarini shakllantirish.

Darsning turi: Yangi bilim beruvchi, noan'anaviy, ko'nikma, malakalarini shakllantiruvchi dars. Darsning uslubi: Tushuntirish, savol-javob, metodlar, suhbat, bellashuv. Darsning jihozi: Tarqatma materiallar, rasmlar, mavzuga oid taqdimot, ko'rgazmalar, kompyuter. Dars sxemasi. № Darsning borishi Vaqti

1 Tashkiliy qism 6 daqiqa

2 O'tgan mavzuni so'rash va mustahkamlash 10 daqiqa [233]

3 Yangi mavzu bayoni 10 daqiqa

4 Yangi mavzuni mustahkamlash 15 daqiqa

5 O'quvchilarni baholash 2 daqiqa

6 Uyga vazifa berish 2 daqiqa

Darsning borishi:

I. Tashkiliy qism

O'quvchilar bilan salomlashish, davomadni aniqlash. O'quvchilarning darsga hozirligini tekshirish.

O'qituvchi:

Salom aziz bolalarim,

rayhon lolalarim.

Qani tinglang so'zlarim,

Jajji o'g'il qizlarim.

Ona yutr egasi- siz,

Istiqlol ertasi- siz.

Bo'ling aql-u rasolar,

O'quvchilar:

Bizlar yaxshi bolamiz,

Ochilgan gul lolamiz,

Ota-ona izmidan Ustozlarning so'zidan

Bizlar also chiqmaymiz [234]

Darsga shay gul – g'unchamiz

O'qituvchi:

Bolajonlar omonmisiz? Bugun darsga tayyormisiz?

O'quvchilar:

Ustoz bizlar omonmiz. Bugun darsga tayyormiz.

Darsimiz: O`quvchilar:

Ona tili va o`qish savodxonli Savodxonlik bu odob ilmi,

Berar bizga hayotdan saboq.

U bordurki, hayot sururli,

U bordurki, kelajak porloq

Sinfimizning shiori:

Kamol topib,

halol o`sib zo`r bo`lamiz,

Bilim olib xalq yo`liga nur bo`lamiz.

Maqsad sari intilamiz,

adashmaymiz,

Yurt deganning yuragiga qo`r bo`lamiz.

Bizlar-yaxshi bolamiz,

Ochilgan gul, lolamiz.

Ota-ona izmidan,

Ustozlarning so`zidan,

Bizlar also chiqmaymiz.

Sinfdagi barchamiz,

Darsga shay gul-g`unchamiz.

Darsimiz shiori:

“Biz barkamol avlodmiz,

Kelajagi porloq farzandmiz!”

Sinfda bugun kim navbatchi:

Menman bugun navbatchi Sinfni tozalovchi O`quvchilar haqida Ma`lumotlar beruvchi.

2-“\_\_” sinfimiz \_\_ o`quvchimiz Qiz bolalar – \_\_ ta O`g`illarchi – \_\_ ta Barchalari kelishgan

Darsga tayyor bo`lishgan

O`qituvchi: Raxmat bolajonlarim. O`tiringlar marxamat Savollarimga faqat. Javob beringiz o`ylab. O`quvchilar: O`ylab javob berishga qilamiz biz harakat. O`qituvchi: O`quvchilarning tashabbus haqidagi fikrlarini savol-javob orqali aniqlanadi.

O`qituvchi: Hozir darsimiz ona tili va o`qish savodxonligi. Bu fanni o`rganishdan asosiy maqsadimiz nima ekan?

1-o`quvchi: [236] O`qish fanini o`rganishdan maqsadimiz: - o`qishni o`rganish; - bilimimizni oshirish; - ta`lim olish; - tarbiya olish. Siyosiy daqiqa bekati: O`qituvchi: Vatanimiz nima? O`quvchi : Vatan - so`zi naqadar aziz, Vatan- qadami bunchalar qutlug` Tillar ham ojiz uni aytganda, Sevinchga tulaman she`rlar bitganda. O`quvchi : Vatan ostonang erur tillodan, Chunki zaminingda jasurlar yotur Vatan sen uchun

Navoiylarning , Jannat bog'larida g'azallar bitur. O'quvchi : Vatan-madhingni kuylayman men ham, Shamolda tebrangan tetik gul kabi. Vatan -ertangni o'ylayman men ham, Intilgan bolaning orzusi kabi. Siyosiy daqiqa: O'quvchilarning tashabbus haqidagi fikrlarini savol-javob orqali aniqlanadi. O'qituvchi: O'qituvchi: 2022- yil qanday nomlandi? O'quvchi: Osmoning tinch xalqing farovon. Hurlik sabab yo'llaring ravon. Karvonlaring oshmoqda davon Chindan bugun buyuk bo'libsan. O'quvchi: Odimlaysan shaxdam mustaqil. Qaro kunlar chekinar nari. Yetaklaydi yurtboshing oqil Seni buyuk kelajak sari. Bugun yurtimizda qanday o'zgarishlar va yangilanishlar bo'lmoqda? Osmon o'par binolar qad ko'tarmoqda O'quv kurslari ko'paydi Hususiy bog'chalar ochilyapti Zamonaviy maktablar, sifatli ta'lim Dunyoni zabt etish uchun imkoniyatlar Yangi O'zbekiston qurilmoqda ? Guruhlarning taqdimotlari tinglanadi.

II. O'tgan mavzuni mustahkamlash. O'tgan darsda o'tilgan mavzuni mustahkamlash uchun kitoblarimizni ochamiz. She'rni ifodali o'qiymiz. KIM TUZATADI? Quyoning bor "vov-vov"der, Kuchigin bor-beda yer. Xo'rozim suvda suzar, Mushugim arqon uzar. Tongda qichqirar "quq-qu-u" Balig'im bermas uyqu. Eshagim poylar sichqon, Toshbaqam uchqur, chaqqon. Toychog'im ko'p sustqadam, Yura olmas hech ildam. Tuxum bosar buzog'im, O'rdakkinam – suzog'im. Kun-u tun hangrar echkim... Hoy, gapimdan kulgan kim? so'ylaganbo'lsamchatoq O'quvchilar she'rni birin-ketin o'qib chiqadilar. Mavzu yuzasidan savoljavob o'tkaziladi. 1. Suv qanday yasharkan.? Bu hikoyadan nimalarni bilib oldingiz? 2. Asalarilarning qanday g'aroyib qobiliyatlari bor? 3. Sariq tovuqning qaysi harakatlarini eslaysiz? U qanday ona ekan? Faol qatnashgan o'quvchilar baholanadi. Yangi mavzu bayoni 6. Aslida bu hayvonlar nima qilishi kerak? FOYDALI SABZAVOTLAR O'qituvchi: Bugungi mavzuyimiz "Foydali sabzavodlar". Siz uchun qiziqarli ma'lumotlar juda ko'p. ularni tanishtiram: Rasmga qarang. Tasvirlangan narsalarni muhokama qiling. 1.Ekin ekish uchun yer qanday tayyorlanadi? 2.Tomorqaga qanday ekinlar ekish mumkin? 3.Qaysi ekinlar ertapishar hisoblanadi? 4.Qaysi sabzavotlarni qishga g'amlab qo'yish mumkin? Berilgan so'zlarning ma'nosini rasmga qarab tushuntiring. Tarkibimda mashhur A, B, C,D,E vitaminlari bor. Men immunitetni kuchli qilaman. Ko'rish qobiliyatini yaxshilayman. Betob bo'lmay desangiz, meni har kuni iste'mol qiling. - Xotiram a'lo bo'lsin desangiz, meni ko'proq yeng. Uyqusizlik va kamqonlikda menga murojaat qilavering! SABZAVOTLAR NIMA DEYDI? Sabzi: Bulg'or qalampiri o Foydali xususiyatlarim haqida insonlar qadimdan bilishadi. Menda siz uchun zarur bo'lgan moddalar serob. Kaliy, kalsiy, temir va natriy moddalariga boyman. -Oftob nurida qizarib pishaman. Men yurak va oshqozon uchun eng yaxshi doriman. Qondagi qand miqdorini nazorat qilaman. Taomlarga o'zgacha ta'm beraman. Bejizga odamlar birorta ham taomni mensiz tayyorlay olishmaydi-da. Sababi bakteriya va mikroblar mendan qo'rqib turadi. Baqlajon: Pomidor: Piyoz: Biroz yoqimsiz hidimni aytmasa, foyda keltirishda menga teng keladigani yo'q. yaxshi yetishtirsangiz, ko'p daromad olib kelaman. 1. Qaysi sabzavot uyqusizlik va kamqonlikda foyda beradi? 2. Sabzida

qanday vitaminlar bor? 3. Piyozi eng muhim xususiyati nimada? 4. Pomidorda qanday foydali xususiyatlar bor? 5. Sarimsoqning qanday xususiyatlari bor? Qiziqarli musobaqa uyushtiring. Sabzavotlarga ta'rif bering. Sarimsoq: Nomi, shakli, ko'rinishi Ta'mi, foydali xususiyatlari Qanday taomlar tayyorlanishi Sinf uch guruhga bo'linadi: 1-guruh biror sabzavotning nomi, shakli ko'rinishi haqida so'zlab beradi. 2-guruh o'sha sabzavotning ta'mi, foydali xususiyatlari haqida so'zlab beradi. 3-guruh undan qanday taomlar tayyorlanishi haqida so'zlab beradi. She'rni ifodali o'qing. SABZI Yupqaning po'stim bor, Dalada ko'p do'stim bor. Maqolda ham yoziqsan, O'sha oltin qoziqsan. Yotsam yerga yopishib, Dumginamdan tortishib, Tashladilar o'raga, Salom palov to'raga. 1. She'rdagi voqealar qaysi sabzavot tilidan aytilyapti? 2. Sabzavot o'ziga qanday ta'rif beryapti? 3. "O'sha oltin qoziqman" deganda nimaga ishora qilyapti? 4. Bu sabzavotsiz qaysi milliy taomni tayyorlash mumkin emas? "Sabzavotlar nima deydi?" audio matni tinglandi. Mustahkamlash Sabzavotlar nomini ayting? Dam olish daqiqasi. Barcha o'quvchilar o'rnilaridan turgan holda, qo'l va oyoq harakatlari bilan bajaradilar. Biz yugurdik, yugurdik, O'rmonga yetib keldik. Savatchamizni olib, Qo'ziqorinlar terdik. Baholash va rag'batlantirish. Guruhlardagi "rag'bat" kartochkalari hisoblab chiqilib, o'quvchilar baholanadi. Uyga vazifa: she'rni yod olish.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar :**

1. Tolipov O'., No'monova N. O'quv jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish. G'Y Xalq ta'limi. 2002/ 4.25 b.
2. Begmatov U.E. Umumiy o'rta maktablarda tashqari ishlarni dars bilan boqlashning nazariy-metodologik asoslari. Diss...kand.ped.nauk. T.2004.-
3. Asqarov I.R., To'xtaboyev N.X., G'opirov K.G'. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun darslik.- Toshkent